

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Taxation Authority

ОММА Билтен

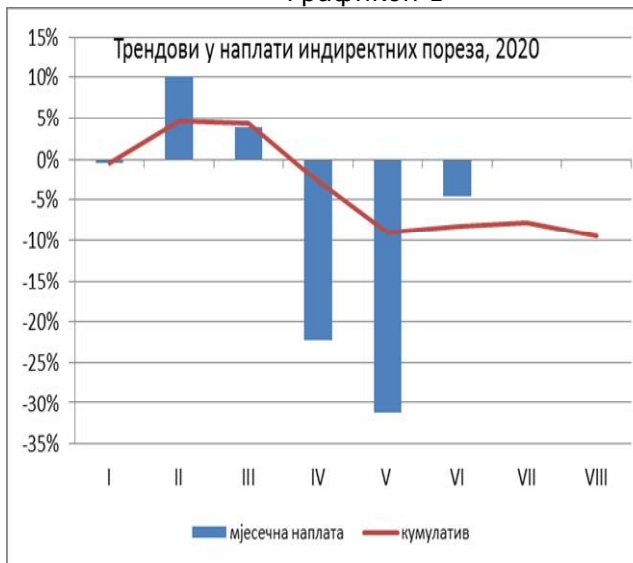

Број
Број
Number **183/184**

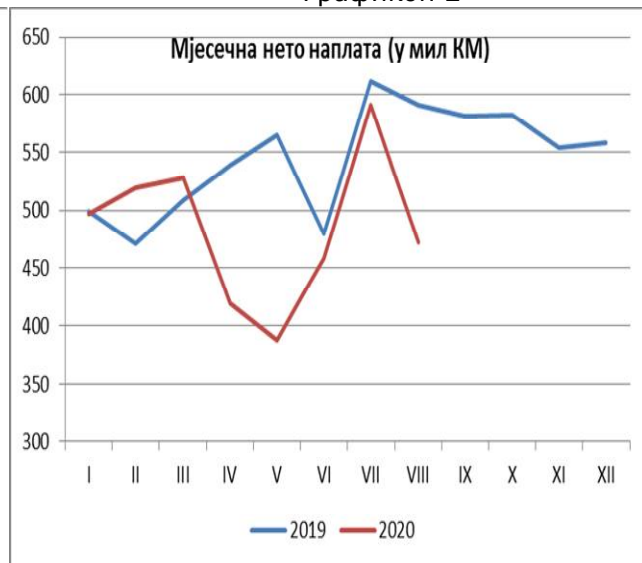
У фокусу...

У мјесецу августу знатно су продубљени негативни трендови у наплати прихода од индиректних пореза узроковани појавом коронавируса. Према прелиминарном извјештају УИО о готовинском току у августу 2020. наплаћено је 582,4 мил КМ бруто прихода, што је за 118,1 мил КМ мање него у истом мјесецу 2019. Будући да су исплате поврата на разини исплата из августа 2019. дефицит нето прихода у августу кореспондира дефициту бруто прихода. Изражено у процентима, мјесечни пад нето наплате у односу на август 2019. износи чак -20,1% (Графикон 1, мјесечна наплата). Наставак негативних трендова у августу довео је до повећања кумулативног дефицита у наплати индиректних пореза на 555,5 мил КМ, док је дефицит нето прихода, због смањења исплата поврата од 15,4%, износио 402,9 мил КМ. У коначници, нето наплата прихода од индиректних пореза у периоду јануар – август 2020. је пала за 9,4% у односу на исти период 2019 (Графикон 1, кумулатив).

Графикон 1

Графикон 2

Графикон 2 показује да се, након приближавања у јулу, у августу поновно продубио јаз у наплати прихода у односу на референтне мјесеце 2019. Главни фактори негативног раста ПДВ-а у августу су велики пад увоза, те неочекивани раст поврата ПДВ-а по основу међународних пројеката. Иако се очекивало да ће у љетним мјесецима потрошња нерезидената (дијаспора, туристи, у транзиту, прекогранична потрошња) допринијети опоравку наплате ПДВ-а и акциза, то се није десило због задржавања рестрикција при уласку у БиХ, како од стране домаћих власти тако и од стране западних земаља. Додатно, спор опоравак ЕУ негативно дјелује на економију БиХ, запосленост и потрошњу грађана, а тиме и на наплату индиректних пореза.

др Динка Антић
шеф Одјељења

Садржај:

Анализа расподјеле прихода од индиректних пореза за период јануар-јуни 2020. г.	2
Статистичка анализа потрошње деривата нафте	9
Робна размјена за период јануар - јуни 2020. године	16

техничка обрада : Сулејман Хасановић, ИТ сарадник
лектор : Дарија Комленовић, проф. англистике

Анализа расподеле прихода од индиректних пореза за период јануар-јуни 2020. године

(Припремила: Мирјана Поповић, стручни савјетник – макроекономиста)

У анализи је представљено кретање расподеле прихода од индиректних пореза у Босни и Херцеговини (у даљем тексту: БиХ) за период јануар-јуни 2020. године. Као узорак у анализи кориштен је период првих шест мјесеци текуће, као и исти период ранијих година.

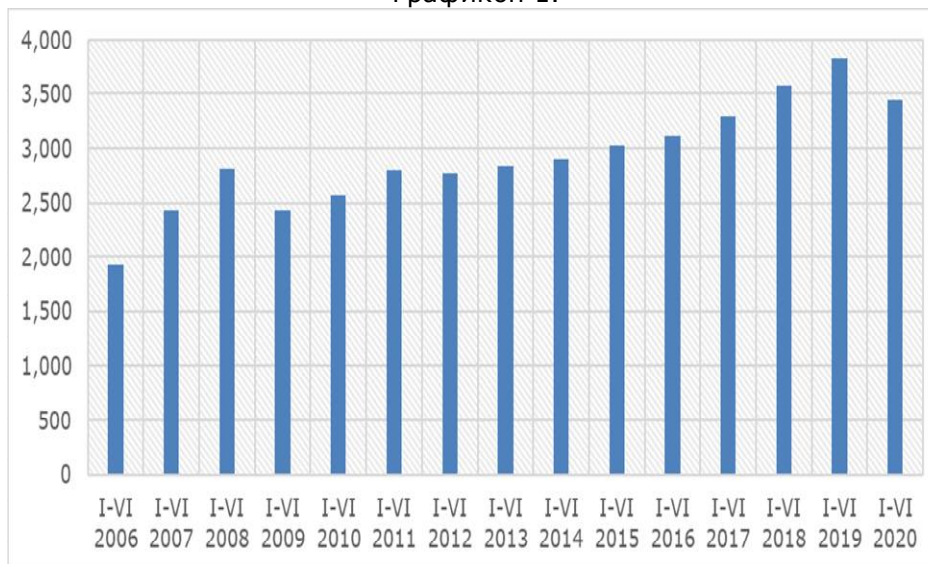
С обзиром да су приходи од индиректних пореза најзначајнији у структури буџета свих нивоа власти у БиХ, динамика пуњења Јединственог рачуна и расподела прикупљених средства, од великог су значаја. У складу са мјерама предузетим у циљу спречавања ширења вируса проузрокованог пандемијом COVID-19, у првих шест мјесеци текуће године, економија БиХ знатно је погођена. Мјере које су проузроковале економски шок, довеле су до смањења пословања у различитим секторима, смањења спољне трговине, смањења тражње одређене врсте производа и услуга осјетљивим на мјере, потешкоћа у наплати потраживања и слично. Све ове мјере директно су утицале на наплату и расподелу прихода од индиректних пореза у земљи.

Фокус анализе је систем расподеле по вертикалној структури, а у складу са прописаном методологијом и поступком расподеле прихода од индиректних пореза која је дефинисана Правилником о израчунању коефицијената дозначавања ентитетима (у даљем тексту: Правилник)¹.

1. Наплата бруто прихода од индиректних пореза

Приходи од индиректних пореза најзначајније учествују у јавним приходима у БиХ, те су наплата и расподела ових средства од пресудног значаја за све буџете. Како приходи намијењени за расподелу зависе од њихове наплате, прије анализе расподеле, важно је извршити анализу наплате бруто прихода од индиректних пореза.

Графикон 1.

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

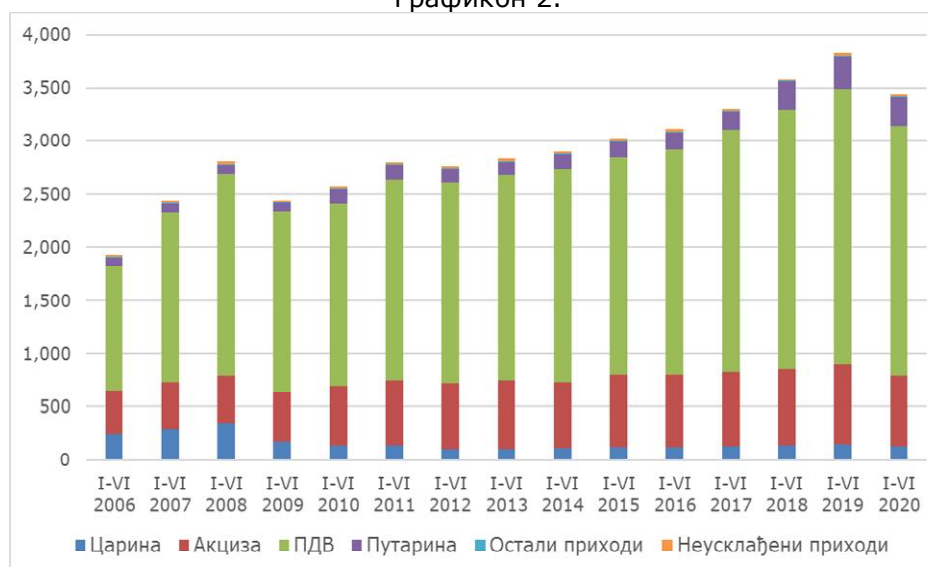
¹ "Службени Гласник БиХ" број 62/08

Графикон 1 приказује кретање наплате бруто прихода од индиректних пореза за првих шест мјесеци у периоду 2006.-2020. година, у милионима КМ.

Посматрајући полугодишње податке о наплати укупних бруто прихода од индиректних пореза у временској серији приказаној графиконом један, највећа наплата остварена је у првих шест мјесеци 2019. године. У периоду јануар-јуни 2006.-2008. година, наплата бруто прихода је забиљежила раст, након чега у првој половини 2009. године долази до значајнијег пада, а као резултат глобалне економско финансијске кризе која је значајно утицала на економију земље. Након 2009. године, наплата бруто прихода у периоду јануар-јуни сваке године биљежи константан раст све до 2019. године. У првој половини текуће године, долази до значајног пада у наплати бруто прихода у односу на исти период претходне године, а као резултат економског шока проузрокованог кризом COVID-19, те мјерама предузетим у циљу спријечавања ширења коронавируса.

Пад наплаћених бруто прихода у првој половини 2020. године узрокован је падом прихода у главним категоријама, првенствено падом прихода од увозних/извозних дажбина, односно падом бруто прихода од царина, а који су нижи за 16,30% у односу на прву половину 2019. године. Пад бруто прихода од царина резултат је предузетих мјера, а које подразумјевају одговарајућа ограничења у спољној трговини. Такође, бруто приходи од акциза мањи су за 10,78%, док су бруто приходи од ПДВ-а смањени 9,25% као резултат економског шока проузрокованог све већом негативном стопом раста увоза, ограничавањем рада у различитим секторима, смањењем трошкова становништва и слично. Тако је, у првих шест мјесеци 2020. године, наплата укупних бруто прихода од индиректних пореза мања за 9,95% у односу на исти период претходне године.

Графикон 2.

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Графикон 2. приказује кретање структуре наплаћених бруто прихода од индиректних пореза за првих шест мјесеци током посматраног периода по врстама прихода појединачно. Из графика се види да су најзначајнији бруто приходи остварени од ПДВ-а, након чега слиједе приходи од акциза који временом значајније учествују у укупним приходима, а као резултат повећања акцизе на одређене производе које је дефинисано измјенама Закона².

² Закон о акцизама („Службени Гласник БиХ“ бр. 49/09,49/14,60/14,91/17) и Одлуке о утврђивању специфичне и минималне акцизе

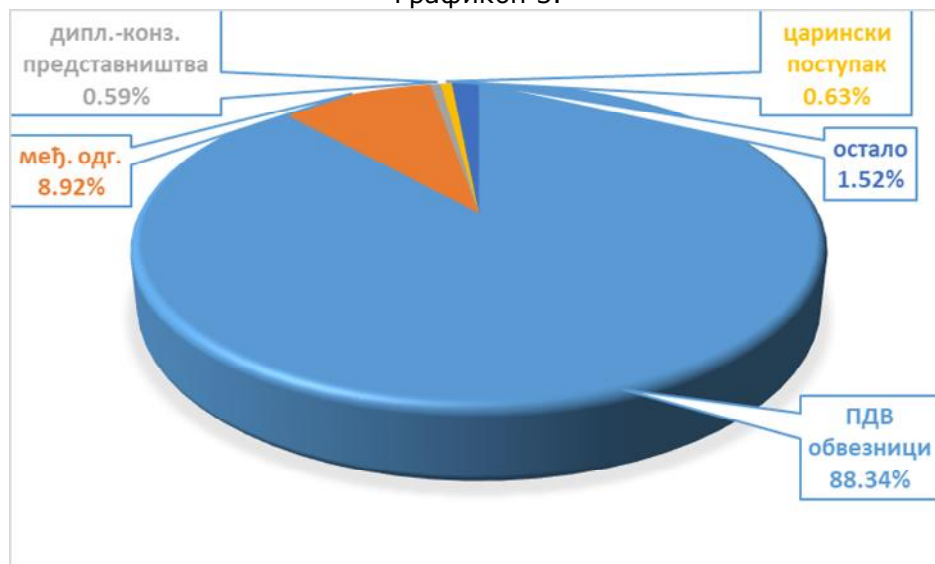
Такође, учешће прихода од путарина се повећавало у посматраном временском периоду, док су приходи од царина временом заузимали мање учешће у укупним приходима, а што је резултат процеса либерализације спољне трговине спровођеног у фазама.

2. Расподјела прихода од индиректних пореза у периоду јануар-јуни 2020. г.

2.1. Расподјела бруто прихода од индиректних пореза

Бруто приходи од индиректних пореза су укупни приходи намијењени за расподјелу, а који обухватају износ средстава намијењен за поврате. С обзиром да приоритет у расподјели укупних прихода од индиректних пореза прикупљених на Јединствени рачун имају поврати пореским обвезницима, износ прихода који је прикупљен на Јединствени рачун (ПДВ, царине, акцизе, путарина 0,15 КМ), умањује се за износ минималне резерве³ неопходан Управи за индиректно опорезивање БиХ за континуирану и несметану исплату поврата. Тако је, у првих шест мјесеци 2020. године за минималне резерве издвојено 19,37% укупно распоређених прихода од индиректних пореза, представљено графиком 4, док графикон 3 приказује структуру поврата у првој половини 2020. године, у процентима.

Графикон 3.

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Најзначајније издвајање од 88,34% односи се на поврат ПДВ-а пореским обвезницима који према својим ПДВ пријавама остварују право на поврат, након чега слиједи издвајање од 8,92% које се односи на поврат ПДВ-а по међународним уговорима.

Наредни корак у расподјели је дозначивање припадајућег износа буџету институција БиХ, гдје је у првих шест мјесеци 2020. године издвојено 11,27% укупно распоређених прихода од индиректних пореза приказано у графикону 4.

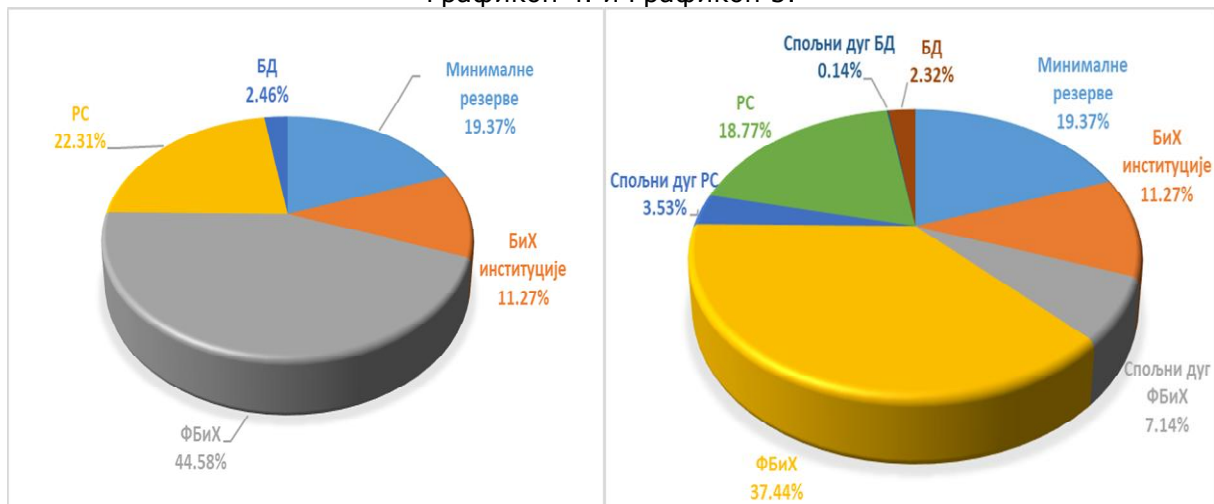
Преостали износ након одбијања износа за минималне резерве и износа који припада буџету институција БиХ, представља износ за расподјелу ентитетима и Брчко Дистрикту према

³ Износ минималне резерве утврђен је у складу са Правилником о прикупљању, савјезу, расподјели прихода и извјештавању, „Службени Гласник БиХ”, бр. 05/05

унапријед утврђеним коефицијентима расподјеле на кварталном нивоу⁴, док је коефицијент за расподјелу Брчко Дистрикту од половине 2007. године фиксан⁵. Од износа који у расподјели припада ентитетима и Брчко Дистрикту, приоритетно се издвајају средства за отплату спољног дуга.

Графиконом 4 и 5 приказан је проценат учешћа у расподјели прихода од индиректних пореза по корисницима у првој половини 2020. године. У графикону 4 проценат расподјеле ентитетима и Брчко Дистрикту обухвата износ за финансирање спољног дуга, а који се одузима од износа намијењеног за расподјелу ентитетима и Брчко Дистрикту, док графикон 5 приказује проценат расподјеле који је у првих шест мјесеци 2020. године издвојен за отплату спољног дуга.

Графикон 4. и Графикон 5.

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Графиконом 6 приказано је кретање расподјеле бруто прихода од индиректних пореза за првих шест мјесеци 2019. и првих шест мјесеци 2020. године, у милионима КМ⁶. Распоређени бруто износ у првих шест мјесеци 2020. године мањи је за 9,95% у односу на исти период претходне године.

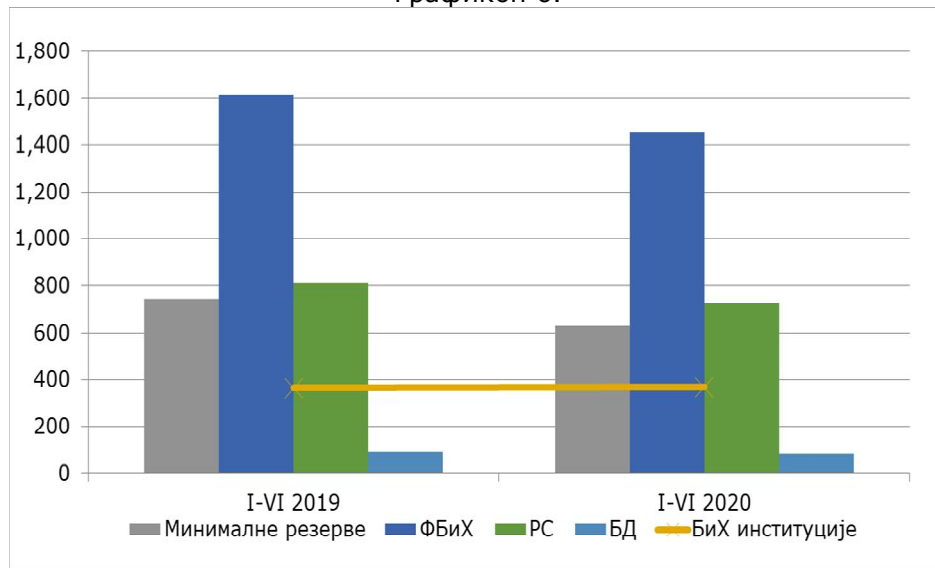
Највеће смањење забиљежено је код бруто прихода намијењених за минималне резерве 15,40%, док су ентитети и Брчко Дистрикт забиљежили пад, тачније Федерација БиХ 9,85%, Република Српска 9,95% и Брчко Дистрикт 9,89%.

⁴ Однос суме крајње потрошње исказане у ПДВ пријавама обвезника на територији датог ентитета, односно датог корисника прихода, и суме крајње потрошње исказане у ПДВ пријавама на цијелој територији БиХ.

⁵ Високи представник је, штитећи фискалну аутономију утврђену Коначном арбитражном одлуком, 01.06.2007. године наметнуо фиксни коефицијент за Брчко Дистрикт у висини од минимално 3,55% или најмање 124 милиона КМ годишње у апсолутном износу.

⁶ Износ бруто прихода искључује наплату намјенске путарине.

Графикон 6.

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

У табели 1 приказана је расподјела бруто прихода од индиректних пореза за прву половину 2019. и прву половину 2020. године, у процентима. У поређењу са другим учесницима у расподјели, из приказаних података су видљиве промјене у структури расподјеле. Процентуални раст у учешћу у расподјели у првих шест мјесеци 2020. године у поређењу са истим периодом претходне године односи се на институције БиХ (1,20 п.п.) и Федерацију БиХ (0,05 п.п.), док је, с друге стране пад забиљежен у расподјели бруто прихода намијењених за минималне резерве (-1,25 п.п.).

Табела 1.

у %	I-VI 2019	I-VI 2020	индекс 2020-2019
Минималне резерве	20.62	19.37	-1.25
БиХ институције	10.07	11.27	1.20
ФБиХ	44.54	44.58	0.05
РС	22.31	22.31	0.00
БД	2.46	2.46	0.00
Укупно	100.00	100.00	0.00

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

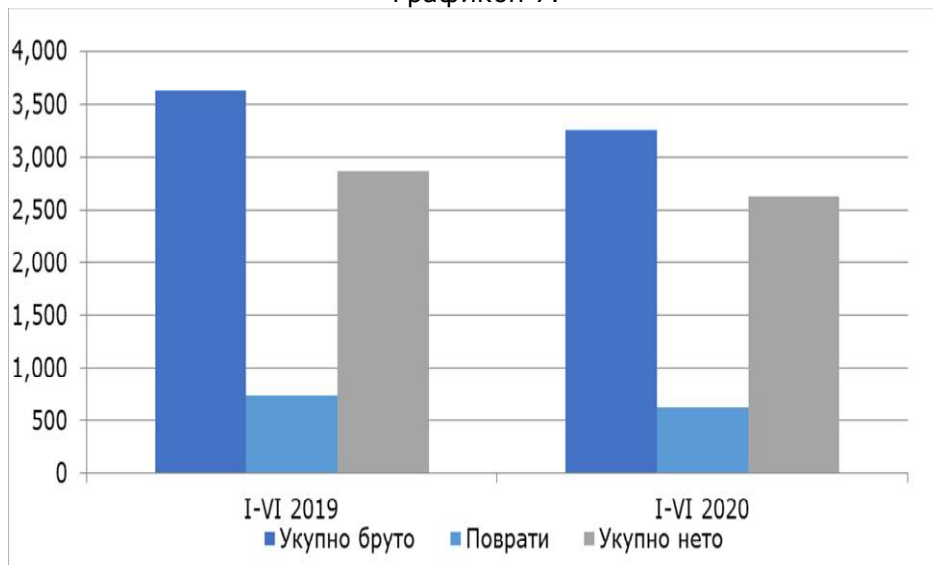
2.2. Расподјела нето прихода од индиректних пореза

Нето приходи од индиректних пореза представљају приходе намијењене за расподјелу корисницима након извршених поврата.

Графиконом 7 приказано је кретање расподјеле бруто прихода, поврата и нето распоређених прихода од индиректних пореза након извршених поврата, а за период првих шест мјесеци 2019. и првих шест мјесеци 2020. године, у милионима КМ.

Као што је претходно наведено, распоређени бруто износ у првих шест мјесеци 2020. године мањи је за 9,95% у односу на исти период претходне године, док су поврати мањи за 15,51%, а распоређени нето износ мањи је за 8,50%.

Графикон 7.

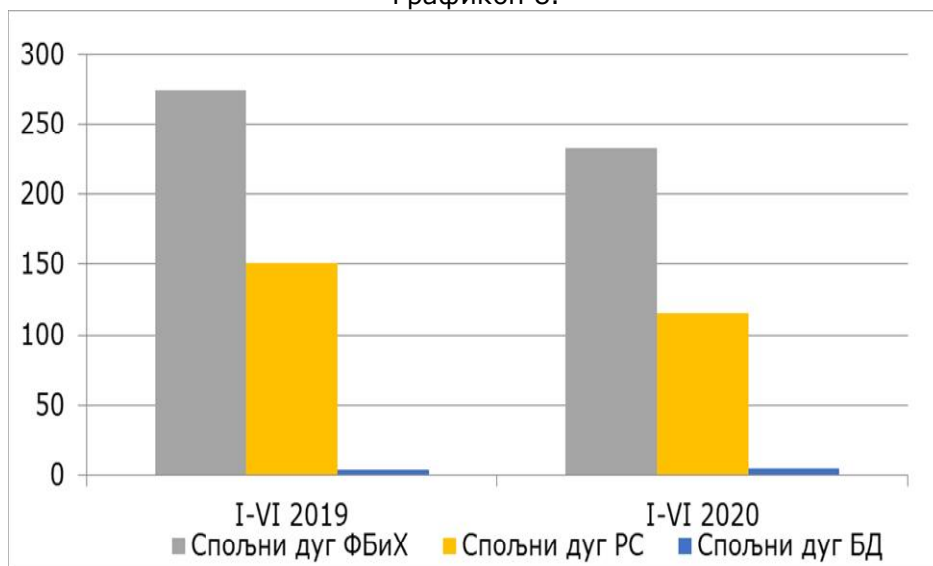
Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Уколико посматрамо расподјелу нето прихода од индиректних пореза у првој половини 2020. године у односу на исти период 2019. године, уочава се смањење коефицијента у Републици Српској у корист Федерације БиХ (-0,02 п.п.), док је коефицијент за расподјелу Брчко Дистрикту фиксан, у складу са одлуком Високог представника.

2.3. Спољни дуг

Повећање расподјеле прихода од индиректних пореза намијењених за финансирање спољног дуга указује на повећану отплату спољног дуга страним повјериоцима. Графиконом 8 представљено је кретање расподјеле прихода од индиректних пореза намијењених за финансирање спољног дуга у првих шест мјесеци 2019. и првих шест мјесеци 2020. године, у милионима КМ.

Графикон 8.

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Износ расподјеле за отплату спољног дуга Брчко Дистрикта у првој половини 2020. године благо је већи, тачније 2,89% у односу на исти период претходне године, док је износ за отплату спољног дуга ентитета мањи у првих шест мјесеци 2020. године, у поређењу са истим периодом претходне године. У првој половини 2020. године у односу на исти период претходне године, износ намијењен за отплату спољног дуга Федерације БиХ мањи је за 15,27%, док је износ за отплату спољног дуга Републике Српске мањи за 23,51%.⁷

Табела 2 приказује проценат учешћа ентитета и Брчко Дистрикта у укупним издвајањима за отплату спољног дуга. Посматрајући кретање спољног дуга примјетно је повећање издвајања средстава у Федерацији БиХ као и благо повећање у учешћу Брчко Дистрикта, те сходно томе смањење издвојених средстава у Републици Српској за првих шест мјесеци 2020. године, а у односу на исти период претходне године.

Табела 2.

у %	I-VI 2019	I-VI 2020
Спољни дуг ФБиХ	63.92	66.02
Спољни дуг РС	35.05	32.69
Спољни дуг БД	1.04	1.29
Укупно	100.00	100.00

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

2.4. Расподјела прихода од путарине за аутопутеве

У складу са измјенама и допунама Закона о акцизама у БиХ⁸ (у даљем тексту: Закон), износ путарине за аутопутеве по литри деривата који се прода на тржишту БиХ, а који се прикупља на посебан подрачун Јединственог рачуна, износи 0,25 КМ. Након што се измјењени Закон почео примјењивати, донесена је Одлука о привременој расподјели прихода од путарине за изградњу аутопутева и изградњу и реконструкцију других путева⁹ (у даљем тексту: Одлука), којом је прописана методологија расподјеле.

Према методологији, приходи се прикупљају на посебан подрачун у оквиру Јединственог рачуна након чега 10% укупно прикупљених прихода остаје на подрачуну Јединственог рачуна и служи за поравнање прихода по утврђивању коначне методологије, док се преосталих 90% дијели између ентитета и Брчко Дистрикта према утврђеним процентима¹⁰. Графикон 9 приказује расподјелу прихода од путарине за аутопутеве која је, сразмјерно прописаним коефицијентима, распоређена у првих шест мјесеци 2019. и првих шест мјесеци 2020. године, у милионима КМ.

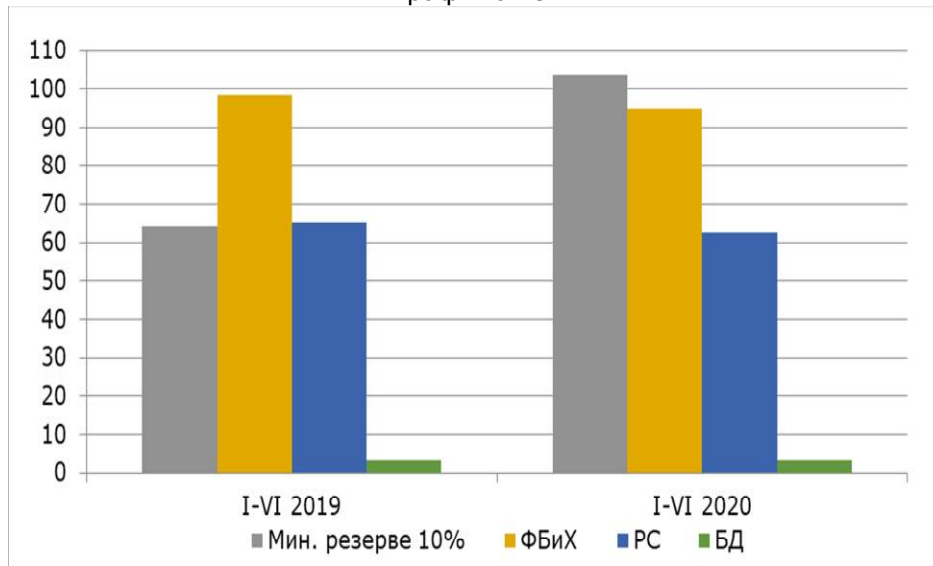
⁷ Отплата спољног дуга врши се у складу са раније преузетим међународним обавезама и динамиком отплате спољног дуга. Тенденција смањења отплате спољног дуга ентитета нужно не представља мању задуженост, већ представља динамику отплате.

⁸ „Службени Гласник БиХ”, број 91/17

⁹ „Службени Гласник БиХ”, број 50/18

¹⁰ Федерација БиХ 59%, Република Српска 39%, Брчко Дистрикт 2%

Графикон 9.

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ

Статистичка анализа потрошње деривата нафте

(Аутор: Александра Регоје)

Увод

Динамика потрошње деривата нафте од изузетне је важности за приходе од индиректних пореза. Приходи од акциза на деривате нафте и путарине чинили су 18% нето прихода од индиректних пореза у 2019. години. Са припадајућим приходима од ПДВ-а тај проценат је још већи и износи 21%. У наставку ће бити презентовани резултати статистичке обраде потрошње деривата нафте. Приказане су сезонске осцилације потрошње по појединим категоријама потрошње деривата, те значај сезонске компоненте. Након тога су приказани резултати регресионе анализе, једноставне и вишеструке, гдје зависну варијаблу представља потрошња дизел горива и бензина. Прво су приказани резултати једноставне регресије, са једном независном варијаблом коју представља висина БДП-а. Након тога су у модел укључиване друге варијабле, како би се покушало постићи већи проценат објашњености варијабилности зависне варијабле регресионим моделом.

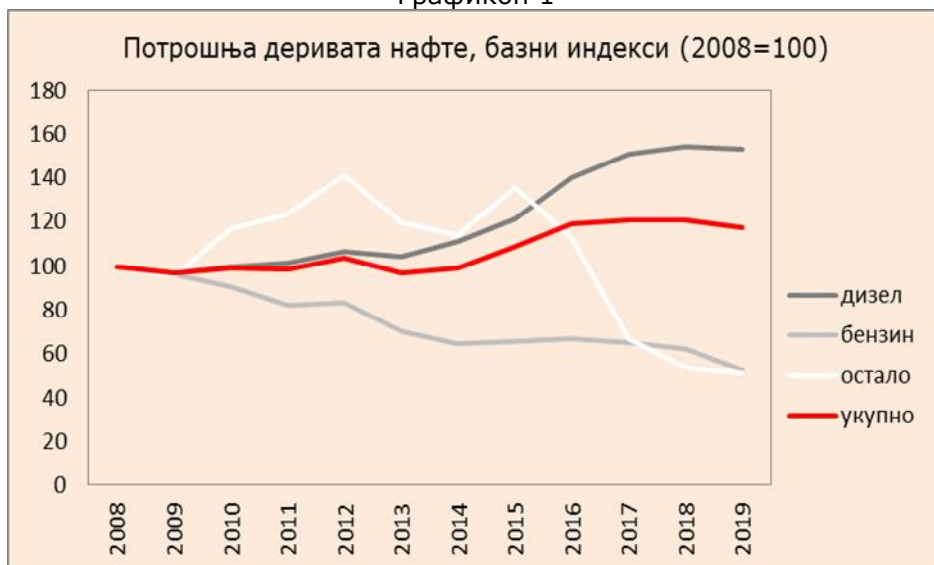
Треба напоменути да појам „потрошња деривата“ у овом прилогу подразумева количине израчунате од стране аутора, те да укључују количину увезених деривата нафте и количину домаћих деривата нафте стављених у промет. Количине домаћих деривата из акцизних пријава узете са временским помаком *m-1*, како би основица била исправно приказана у складу са одредбама Закона о настанку обавезе и плаћању акцизе.

1. Потрошња деривата нафте – динамика и структура

Потрошња деривата нафте у односу на базну, 2008. годину приказана је на Графикону 1. Укупна потрошња деривата нафте је у периоду од 2008. до 2019. године порасла за 17,5%. У истом периоду је потрошња дизел горива порасла за чак 53,1%, док је потрошња бензина опала за 47,6%. Компонента „остало“, коју највећим дијелом чини лож уље, је 2016. године била за 35,6% већа него у 2008. години. Након тога је почела снажно опадати, тако да је у 2019. години била мања за 49,2% у односу на 2008. Раст компоненте лож уља од 2009. године објашњава се увођењем намјенске путарине за аутопутеве од 2009. године која се не убире на лож уље, те је раст пореског оптерећења дизел горива и бензина представљао стимуланс за незаконито кориштење лож уља за погон возила. Пад компоненте лож уља од

2016. године резултат је ефикасних контролних активности УИО и мјера ентитетских влада, као и смањења јаза између цијена дизел горива и бензина са једне стране и лож уља са друге, са почетком примјене новог законодавства од 2018. године.

Графикон 1

Извор: Приказ аутора на основу података УИО

Графикон 2

Извор: Приказ аутора на основу података УИО

Однос цијена бензина и дизел горива на увозу се, према подацима УИО, није значајно мијењао током посматраног периода, те то не може бити разлог снажног пада потрошње бензина. Разлоге раста дизел горива и пада бензина у структури потрошње нафтних деривата (Графикон 2) можемо тражити у промјенама преференција потрошње, те у дугогодишње већим цијенама бензина у односу на дизел.

2. Сезонска компонента потрошње деривата нафте

У билтену број 174-175 објављеном у јануару 2020. године презентован је прилог о мјесечним флукуацијама прихода од индиректних пореза.¹¹ Приказана је једноставна процедура екстракције сезонске компоненте помоћу методе сезонског индекса.¹² Метода се заснива на израчунању сезонских индекса на основу кориговане медијане показатеља односа изворног низа и центрираних помичних просјека.¹³ Након калкулације сезонских индекса, постављени су регресиони модели и израчунати коефицијенти детерминације сезонских индекса и стварних удјела мјесечних износа појединих врста прихода у одговарајућем периоду, како би се приказало колико добро се сезонски индекси „уклапају“ у стварне удјеле у поменутом периоду. Резултати израчуна указивали су на врло висок значај сезонске компоненте код прихода од путарине и маћи, али незанемарив, значај код прихода од акциза на деривате нафте.¹⁴ У овом прилогу аутор је у истраживању ишао даље, како би се закључило која врста потрошње деривата има израженију сезонску компоненту. На основу серије података потрошње деривата од 2011. до 2019. године израчунати су сезонски индекси, на исти начин као у прилогу у Билтену бр. 174-175. Поново су постављени регресиони модели, и израчунати коефицијенти детерминације сезонских индекса и стварних удјела мјесечних износа потрошње појединих деривата у одговарајућем периоду.

У графиконима 3-5 представљени су израчунати сезонски индекси (црвена линија) и стварни удјели потрошње деривата у години (црна испрекидана линија) у периоду 2011-2019. У табелама 1-3 представљени су коефицијенти корелације сезонских индекса и стварних удјела потрошње деривата по годинама.

Видимо да потрошња дизел горива и БМБ¹⁵-а има већи значај сезонске компоненте од потрошње лож уља. Коефицијент детерминације сезонских индекса и стварних удјела потрошње у години дизел горива и БМБ-а за период 2011-2019 износи 81,7% и 79,3%, респективно. На овом се нисмо зауставили, него смо ишли даље у анализи, како би видјели у којим годинама је било највеће одступање од израчунатих сезонских индекса. Израчунати су коефицијенти корелације сезонских индекса и стварних мјесечних удјела потрошње по годинама. Из Табеле 2. видимо да је у случају потрошње дизел горива највеће одступање од сезонске шеме забиљежено у 2014. години на што указује најнижи коефицијент корелације у посматраном периоду од 78,5%. Када из нашег првобитног узорка искључимо податке за потрошњу дизел горива за 2014. годину, и онда израчунамо коефицијент детерминације са истим сезонским индексима, онда он износи чак 84,6%, или 2,9 п.п. више од коефицијента детерминације за цијели узорак. Из Табеле 3. видимо да је у случају потрошње БМБ горива највеће одступање од сезонске шеме забиљежено у 2012. години на што указује најнижи коефицијент корелације у посматраном периоду (71,2%). Када из нашег првобитног узорка овдје искључимо податке за потрошњу БМБ горива за 2012. годину, онда коефицијент детерминације стварних удјела и истих сезонских индекса износи 85,6%, што је за чак 6,3 п.п. више од коефицијента детерминације за цијели узорак.

¹¹ Регоје А., „Мјесечне флукуације прихода од индиректних пореза“, ОМА Билтен 174-175, јануар-фебруар 2020

¹² Израчун извршен на основу методологије презентоване у Newbold P. et al. „Статистика за пословање и економију“, Мате д.о.о., Загреб (2010), стр. 732.

¹³ Иако су много сложеније од ове процедуре, службене процедуре корекције у правилу се заснивају на помичним просјецима.

¹⁴ Коефицијент детерминације сезонских индекса и стварних удјела прихода од путарине и акциза на деривате нафте за период 2010-2017 према израчунању аутора износио је 85,0% и 60,7%, респективно.

¹⁵ БМБ – безоловни бензин

Графикон 3. Дизел гориво

Табела 1. Дизел гориво

год.	коэф.к
2011	0,92
2012	0,96
2013	0,97
2014	0,79
2015	0,94
2016	0,87
2017	0,94
2018	0,93
2019	0,88

Графикон 4. БМБ

Табела 2. БМБ

год.	коэф.
2011	0,90
2012	0,71
2013	0,97
2014	0,95
2015	0,91
2016	0,85
2017	0,97
2018	0,96
2019	0,96

Графикон 5. Лож уље

Табела 3. Лож уље

год.	коэф.
2011	0,84
2012	0,26
2013	0,84
2014	0,89
2015	0,89
2016	0,08
2017	0,78
2018	0,68
2019	0,74

Извор за табеле 1-3 и графиконе 3-5: Калкулација аутора на основу података УИО

Из Графикана 5. се може видјети да потрошња лож уља нема изражену сезонску компоненту. То може бити један од разлога горе поменуте израженије сезонске компоненте код прихода од путарине него код прихода од акциза на деривате нафте, с обзиром да лож уље не улази у основицу за обрачун путарине. Коефицијент детерминације сезонских индекса и стварних удјела потрошње лож уља у години а за период 2011-2019 износи свега 41,6%. Када из узорка искључимо податке за године са најмањим коефицијентима корелације стварних удјела са сезонским индексима (2012 и 2016, Табела 3), онда коефицијент детерминације стварних удјела и истих сезонских индекса расте за чак 17,1 п.п., али је и даље доста низак у односу на одговарајуће израчуне за дизел гориво и БМБ.

Из наведеног можемо закључити да потрошња дизел горива и БМБ-а има изражену сезонску компоненту. Највећа потрошња дизел горива (Графикон 3) обично се одвија у трећем кварталу године (сезонски индекси за мјесеце јули, август и септембар износе преко 1,1 односно преко 9%, претворено у удјеле¹⁶). Исти је случај са потрошњом БМБ-а (Графикон 4), са још вишим сезонским индексима у наведеним мјесецима. Потрошња лож уља нема изражену сезонску компоненту, али су удјели у потрошњи обично најзначајнији у мјесецима задњег квартала (Графикон 5).

3. Регресиона анализа

Једноставна регресиона анализа омогућава: (1) процијењене вриједности зависне варијабле као функцију независне варијабле и (2) процијењену маргиналну промјену зависне варијабле као резултат јединичне промјене независне варијабле. Са друге стране, вишеструка регресија омогућава да се утврди здружени утицај више независних варијабли на зависну варијаблу. Маргиналну промјену је овдје теже процијенити јер независне варијабле нису повезане само са зависном, него и међусобно. Да би се добиле добре процјене коефицијената модела, треба размотрити спектар независних варијабли и међу њима изабрати **оне који нису у чврстим међусобним односима** и наћи модел који ће бити добро уграђен у све податке.¹⁷

У наставку су представљени резултати регресионе анализе у којој је зависна варијабла потрошња дизел горива и бензина у БиХ. За независне варијабле изабране су оне које су, по израчунатим статистичким параметрима, релевантне за модел.¹⁸ Након процјене параметара регресионог модела, испитује се његов квалитет и способност да објасни динамику зависне варијабле. У Табели 4. представљени су коефицијенти детерминације R^2 и подешени коефицијенти детерминације. Коефицијент детерминације R^2 дефинише се као пропорцијски удио варијабилности узорка објашњен регресијом или односом SSR/SST , гдје је SSR представља објашњену варијабилност узорка, а SST укупну. Из израчунатог R^2 можемо утврдити проценат варијабилности зависне варијабле објашњен независним варијаблама, односно регресионом једначином. Постоје одређени недостаци у погледу кориштења коефицијента детерминације R^2 као свеобухватне мјере квалитета регресионе једначине. Када се моделу додају додатне независне варијабле објашњена варијабилност (SSR) ће расти чак и ако додатна независна варијабла не представља важну предикторску варијаблу. У том случају повећана вриједност R^2 може довести до обмане резултата. Да би се избјегао тај проблем користи се подешени коефицијент детерминације, који даје боље поређење два модела вишеструке регресије са различитим бројем независних варијабли. Разлика између R^2 и подешеног R^2 је значајна у случају када регресиони модел садржи низ независних варијабли које не представљају важне условне предикторе.

¹⁶ Сезонски индекс подијељено са 12 мјесеци.

¹⁷ Newbold P. et al. „Статистика за пословање и економију“, Мате д.о.о., Загреб (2010)

¹⁸ На основу израчунате вриједности Студентовог обиљежја (t) и p -вриједности можемо закључити и знајући остале варијабле регресијског модела, можемо закључити да ли је одређена варијабла сама по себи важна за модел

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, Е-mail: oma@uino.gov.ba

Сарајево: Змаја од Босне 476, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 246 081, Факс:+387 033 246 080, Web: www.oma.uino.gov.ba

Коефицијенти вишеструке регресије рачунају се процедуром најмањих квадрата, слично као код једноставне регресије. Варијанса процијењених коефицијената расте директно са удаљеношћу тачки од линије регресије. Такође треба напоменути да варијанса процијењених коефицијената расте са растом корелације између независних варијабли. **Ако је могуће бирати, високо корелиране независне варијабле би требало избјегавати.** Коефицијенти вишеструке регресије су условни коефицијенти, односно зависе и од осталих варијабли укључених у модел. То је са вишеструком регресијом увијек случај, осим када корелација независних варијабли једнака нули.

Из Графикона 1. смо видјели да је потрошња дизел горива у БиХ забиљежила огроман раст у протеклих десетак година, док је потрошња бензина драстично опала. Узроке оваквих кретања не можемо тражити у динамици независних варијабли које су у наставку изабране за регресиону анализу (кретање цијена деривата, БДП и др.) с обзиром да се ради о супституцијама на чију су потрошњу, као што је већ наведено, снажно утицале промјене преференција потрошача. Потрошња деривата нафте ће стога оvdје бити анализирана заједно. Зависна варијабла (y) ће у нашем моделу бити „потрошња дизел горива и бензина (у мил л)“. Анализирани су годишњи подаци у периоду од 2005 до 2019. године.

Прво је постављен модел једноставне регресије, гдје је независна варијабла висина БДП-а (у мил КМ). Резултати регресионе анализе приказани су у једначини (1) у Табели 4. Може се уочити да коефицијент уз независну варијаблу износи 0,029, што значи да би раст БДП-а за 1 мил КМ требао довести до раста количине потрошње дизел горива и бензина за 29 хиљада л (0,029 мил л). p -вриједност коефицијента износи нула, што значи да је независна варијабла важна за модел.¹⁹ Коефицијент детерминације R^2 износи свега 74,1%, што значи да је варијабилност потрошње дизел горива и бензина објашњена са динамиком БДП-а у наведеном регресионом моделу износи свега тај проценат.

Да би са већом сигурношћу објаснили динамику потрошње дизел горива и бензина, поставићемо модел вишеструке регресије, додавајући и друге независне варијабле. Прво су у анализу додате цијене деривата на увозу, и то просјечна пондерисана годишња цијена дизела горива и бензина на увозу. Резултати регресионе анализе приказани су у једначини (2) у Табели 4. Када смо увели ову варијаблу, нешто су се промијенили су *intercept*²⁰ регресионе једначине и коефицијент уз БДП. Коефицијент уз цијене је очекивано негативан и износи -171,61, што значи да раст цијена за 1 КМ/л би требао довести до пада количина потрошње дизел горива и бензина за толико милиона литара, уз остале непромијењене услове. Прилагођени коефицијент детерминације износи 81,9% што значи да је тај проценат варијабилности потрошње дизел горива и бензина објашњен линеарним односом са БДП-ом и просјечним пондерисаним цијенама на увозу.

Како још нисмо дошли до високог коефицијента детерминације, убацићемо у модел и додатне независне варијабле. Покушали смо и са варијаблом „просјечна пондерисана висина акцизе и путарине“, израчунатом на основу прописане висине акцизе и путарине по литру по годинама и количинама потрошње по врстама деривата. У годинама 2009. и 2018. законска висина оптерећења није била једнака током цијеле године, па су висине пондерисане и бројем мјесеци примјене једнаке стопе намета. Резултати регресионе анализе приказани су у једначини (3) у Табели 4. Подешени R^2 оvdје износи 80,2% али је p -вриједност уз варијаблу „просјечна пондерисана висина акцизе и путарине“ незадовољавајућа и износи 0,92. Наведена варијабла у овом регресионом моделу није значајан статистички предиктор динамике потрошње дизел горива и бензина. Даљом анализом смо утврдили да постоји висок

¹⁹ p -вриједност је најмањи ниво сигнификантности при којем можемо одбацити нулту хипотезу. Нулта хипотеза је подржавана хипотеза која се држи истинитом, све док не постоје довољни докази за супротно (у нашем случају нултом хипотезом се претпоставља да независна варијабла нема утицаја на зависну)

²⁰ Константа модела

степен корелације између независне варијабле „БДП“ и наведене варијабле (83,7%), што објашњава поменути високу p -вриједност.²¹ У даљој анализи је варијабла „просјечна пондерисана висина акцизе и путарине“ стога искључена.

У једначини (4) у Табели 4. су представљени резултати регресионе анализе гдје је уведена слjedeћа независна варијабла „потрошња лож уља“. Потрошња лож уља је важна карика потрошње дизел горива и бензина, због злоупотреба у кориштењу лож уља као погонског горива. Подешени R^2 у овом регресионом моделу износи чак 86,7%, а све варијабле су сигнификантне на нивоу поузданости од 5%.

Табела 4. Резултати регресионе анализе за потрошњу дизел горива и бензина, у мил л, 2005-2019

Варијабла	(1)	(2)	(3)	(4)
<i>intercept</i>	509,914	769,434	778,665	1011,206
БДП (у мил КМ)	0,029	0,028	0,029	0,023
п.п. цијена на увозу (КМ/л)		-171,607	-170,838	-122,377
п.п. акциза и путарина (КМ/л)			-48,743	
потрошња лож уља (у мил л)				-1,227
R^2	74,1%	84,5%	84,5%	89,5%
R^2 кориг	72,2%	81,9%	80,2%	86,7%
Стандардна грешка процјене*	81,63	65,87	68,77	56,51
F- тест**	37,27	32,61	19,95	31,30
Број посматрања	15	15	15	15
Ниво поузданости	0,05	0,05	0,05	0,05

*Апсолутни показатељ репрезентативности модела (изражен у мјерним јединицама независне варијабле)

** Тест значајности свих регресионих варијабли

4. Закључак

Из анализе сезонске компоненте (Дио 2. прилога) видјели смо да потрошња дизел горива и БМБ-а има већи значај сезонске компоненте од потрошње лож уља. Иако би статистичари на основу горе израчунатих коефицијента детерминације закључили да постоји висока повезаност сезонске компоненте и мјесечних удјела прихода од акциза на деривате нафте и путарине, ослањање само на ове индексе приликом израде мјесечних пројекција прихода могло би довести до значајних грешака процијењених мјесечних износа, чак када би се годишња пројекција показала у потпуности тачном. Видјели смо да је висина нерегуларне компоненте која се тешко може предвидјети веома висока, те је планирање прихода од индиректних пореза могуће једино на годишњој основи, у складу са основом процјена макроекономских показатеља (ДЕП).

Из приказане регресионе анализе (Дио 3. прилога) такође можемо видјети све сложености процеса планирања прихода од индиректних пореза, односно од акциза на деривате нафте и путарине, те припадајућег дијела ПДВ-а. Резултати регресије сумирају информације садржане у подацима и не доказују узрочно посљедичну везу, али пружају доказе који је подупиру.

²¹ Уколико би из анализе избацили варијаблу „БДП“, p -вриједност би онда била задовољавајућа за коефицијент варијабле „просјечна пондерисана висина акцизе и путарине“, али би вриједност подешеног коефицијента детерминације значајно пала (56,4%).

Чак и када би тачно располагали информацијама о кретању БДП-а, просјечних пондерисаних цијена дизела и бензина на увозу, те потрошњи лож уља, на основу приказаног модела не би са стопостотном сигурношћу могли процијенити количине потрошње нафтних деривата. Коефицијент детерминације од 86,7% показује да постоји значајан постотак варијабилности потрошње који није објашњен регресионим моделом (13,3%). Тај постотак би се сигурно повећао када би у анализу убацили 2020. годину, у којој су ефекти вируса корона донијели значајне дисторзије на тржиште деривата нафте.

На крају можемо закључити да је за квалитетне израде пројекција прихода потребна комбинација теорије, искуства у економским токовима, те, на крају, добра статистичка анализа.

Робна размјена за период јануар - јуни 2020. године

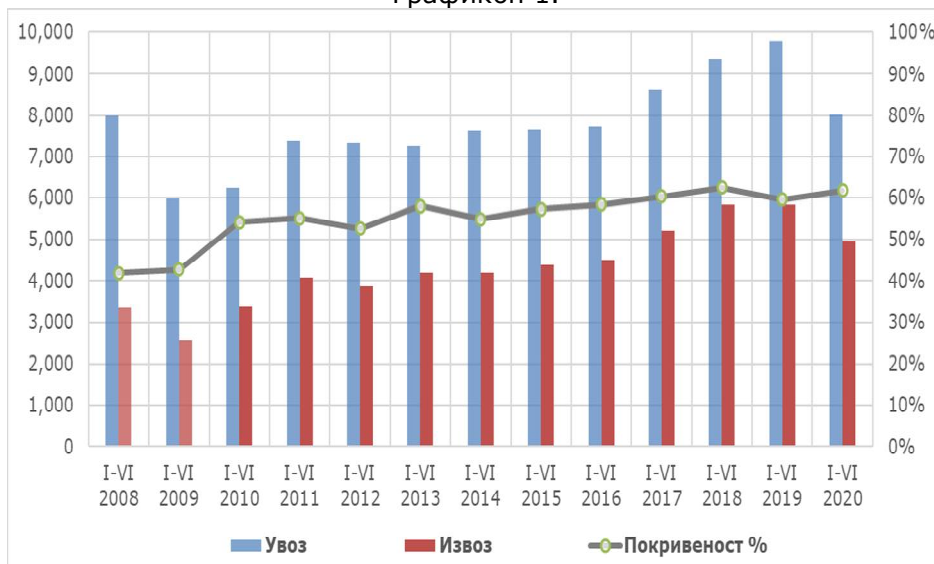
(пише: Мирјана Поповић, стручни савјетник - макроекономиста)

Анализом робне размјене Босне и Херцеговине (у даљем тексту: БиХ) са другим земљама, за период јануар - јуни 2020. године (у даљем тексту: I-VI 2020) која је наставак анализе спољнотрговинске размјене БиХ за први квартал 2020. године, нагласак је стављен на утицај тренутних глобалних кретања. За потребе анализе кретања увоза, извоза и трендове одређених група производа за I-VI 2020. године, као узорак је кориштен период првих шест мјесеци текуће, као и исти период претходних година, анализирајући стање спољнотрговинске размјене у току и прије рестрикција уведених због пандемије вируса корона.

1. Главна кретања у спољнотрговинској размјени

У првих шест мјесеци 2020. године, БиХ је забиљежила пад обима спољнотрговинске размјене. Извоз је мањи за 15,1%, док је увоз мањи за 18,0% у односу на првих шест мјесеци претходне године. Покривеност увоза извозом износи 61,7% и већа је за 3,5 п.п. у односу на исти период претходне године.

Графикон 1.

Извор: Агенција за статистику БиХ, приказ ОМА

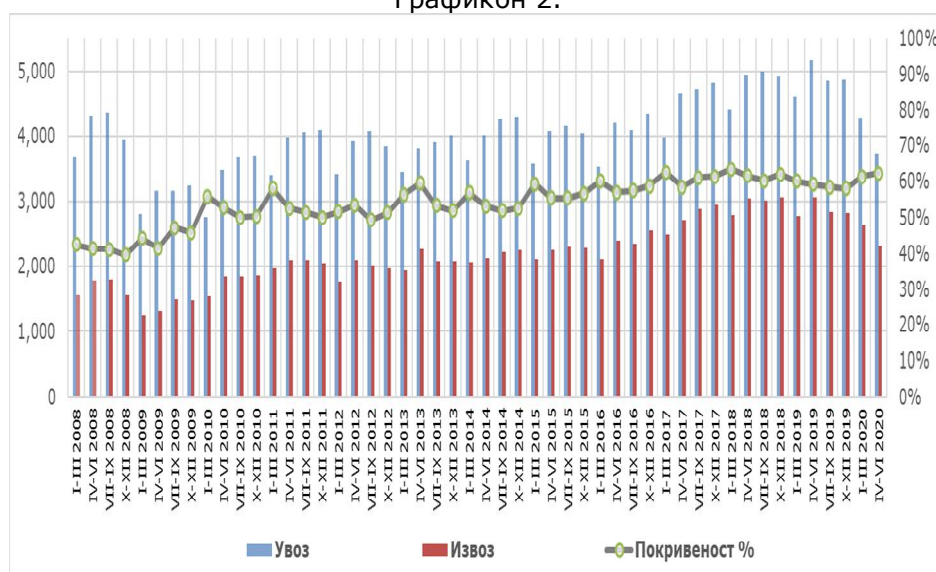
Графикон 1. приказује кретање робне размјене БиХ са иностранством за првих шест мјесеци у периоду 2008-2020. година. Представљене су вриједности увоза и извоза у милионима КМ

(лијева вертикална скала), те процентуалне вриједности покривености увоза извозом (десна вертикална скала) за посматрани период.

Иако је у првих шест мјесеци ове године забиљежен пад обима спољнотрговинске размјене, у овом периоду забиљежено је укупно смањење спољнотрговинског дефицита од 22,3% у односу на исти период претходне године. С обзиром да је увоз смањен због ванредних околности, смањење спољнотрговинског дефицита се не може посматрати с позитивне стране већ представља последицу опадања cjелокупне спољнотрговинске активности, а због кризе проузроковане пандемијом Covid-19 изазваном коронавирусом која се може окарактерисати као једна од најозбиљнијих пријетњи економији БиХ.

Графиком 2 приказано је квартално кретање увоза и извоза, те покривеност увоза извозом од првог квартала 2008. године до другог квартала 2020. године (I-III 2008 - IV-VI 2020). Посматрајући кретање, примјећују се сезонске осцилације видљиве на почетку сваке године гдје је робна размјена БиХ са иностранством у току једне године најмања у првом кварталу, што у текућој години није случај. Рестриктивне мјере уведене због пандемије коронавируса узрок су смањења увоза и извоза у другом кварталу у односу на први квартал 2020. године. Док тренд кретања робне размјене до 2020. године у посматраном временском периоду приказује повећање увоза и извоза у другом кварталу у односу на први квартал, у текућој години увоз у другом кварталу у односу на први квартал мањи је за 12,92%, док је извоз мањи за 11,69%.

Графикон 2.

Извор: Агенција за статистику БиХ, приказ ОМА

У табели 1 приказан је проценат повећања/смањења спољнотрговинске размјене на мјесечном нивоу за првих шест мјесеци 2020. године, а у односу на исти период 2019. године. Из табеле је видљиво да су глобалне и националне мјере сузбијања вируса довеле до пада активности и потрошње у земљи, што је резултовало падом укупног извоза и увоза.

Табела 1.

	јан 2020 / јан 2019	феб 2020 / феб 2019	мар 2020 / мар 2019	апр 2020 / апр 2019	мај 2020 / мај 2019	јун 2020 / јун 2019	I-VI 2020 / I-VI 2019
Извоз	0.0	-0.3	-14.2	-32.7	-28.3	-10.8	-15.1
Увоз	-4.4	1.2	-16.3	-35.2	-34.6	-11.9	-18.0
Обим	-2.6	0.6	-15.6	-34.3	-32.3	-11.5	-16.9
Покривеност	4.5	-1.5	2.5	3.9	9.5	1.3	3.5
Дефицит	-12.9	3.4	-19.0	-38.9	-42.8	-13.7	-22.3

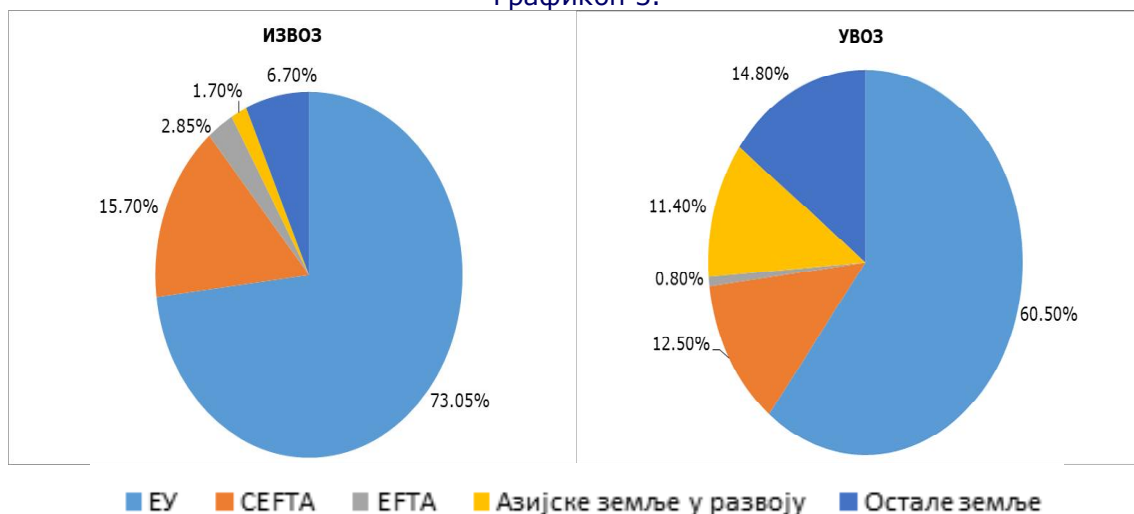
Извор: Агенција за статистику БиХ, приказ ОМА

Посматрајући кретање спољнотрговинске размјене на мјесечном нивоу текуће године, у марту је забиљежен почетак значајнијег пада извоза и увоза у односу на исти период претходне године. Март мјесец званично представља почетак природне несреће узроковане пандемијом Covid-19 у БиХ, односно новонастало стање које је настављено и у наредним мјесецима. Највећи пад извоза и увоза забиљежен је у априлу када су мјере сузбијања пандемије биле најригорозније.

1.1. Спољнотрговинска размјена БиХ према најзначајнијим регионима за период I-VI 2020. године

У графикону 3 приказан је проценат учешћа најзначајнијих региона у спољнотрговинској размјени са БиХ у првих шест мјесеци 2020. године.

Графикон 3.

Извор: Агенција за статистику БиХ, приказ ОМА

ЕУ²² као најзначајнији партнер БиХ у спољнотрговинској размјени, у првих шест мјесеци 2020. године учествује са 73,1% извоза и 60,5% увоза. Извоз у земље ЕУ у посматраном периоду мањи је за 16,8%, док је увоз мањи за 20,1% у односу на исти период претходне године. Покривеност увоза извозом износи 74,6%, што је за 3,0 п.п. веће у односу на исти период 2019. године.

²² Европска Унија

Земље чланице CEFTA²³ у спољнотрговинској размјени са БиХ у првих шест мјесеци текуће године учествују са 15,7% извоза и 12,5% увоза. Извоз је мањи за 14,9%, док је увоз мањи за 12,1% у односу на исти период претходне године. Покривеност увоза извозом износи 77,6%, што је за 2,5 п.п. мање у односу на исти период 2019. године.

Земље чланице EFTA²⁴ у спољнотрговинској размјени са БиХ у првих шест мјесеци текуће године учествују са 2,9% извоза и 0,8% увоза. Извоз је већи за 2,2%, док је увоз већи за 16,0% у односу на исти период претходне године. Покривеност увоза извозом износи 215,4%, што је за 38,3 п.п. веће у односу на исти период 2019. године.

БиХ је у спољнотрговинској размјени са групом азијских земаља у развоју, у првих шест мјесеци 2020. године остварила 1,7% извоза и 11,4% увоза. Од укупно оствареног увоза из ове групе земаља, 69,0% се односи на увоз из Кине. Извоз је већи за 2,2%, док је увоз мањи за 10,8% у односу на исти период претходне године. Покривеност увоза извозом износи 9,1%, што је за 1,2 п.п. веће у односу на исти период 2019. године.

1.2. Спољнотрговинска размјена БиХ према најзначајнијим спољнотрговинским партнерима за период I-VI 2020. године

У табели 2 приказано је учешће у извозу према десет најзначајнијих спољнотрговинских партнера БиХ у првих шест мјесеци 2019. и 2020. године. Такође, приказан је проценат повећања/смањења извоза у првој половини текуће године, у односу на исти период претходне године.

Табела 2.

БХ ИЗВОЗ (% учешћа)				
Р.Бр.	Земља	I-VI 2019	I-VI 2020	porast (%)
1	Њемачка	14.7	15.9	-8.4
2	Хрватска	12.6	13.8	-6.8
3	Србија	10.8	10.6	-16.4
4	Аустрија	9.4	9.9	-10.8
5	Италија	12.1	9.3	-34.9
6	Словенија	8.7	8.8	-14.8
7	Црна Гора	3.4	3.1	-20.7
8	Турска	2.4	2.7	-4.4
9	Швицарска	2.1	2.6	3.4
10	Холандија	2.3	2.3	-17.5
	остале земље	21.5	21.1	-16.7
	укупно	100.0	100.0	

Извор: Агенција за статистику БиХ, приказ ОМА

Из табеле се види да је најзначајнији партнер, односно земља у коју је БиХ највише извозила у првих шест мјесеци 2020. године, Њемачка. Она је истовремено и најзначајнији извозни партнер БиХ у ЕУ. У истом периоду, из групе земаља чланица CEFTA региона, БиХ је највише извозила у Србију, док највећи извоз из БиХ у земље EFTA региона биљежи Швицарска, која је и једина земља у коју је БиХ више извозила у првих шест мјесеци текуће у односу на исти период претходне године.

²³ Central European Free Trade Agreement (CEFTA) -Уговор о слободној трговини земаља централне Европе (Албанија, БиХ, Црна Гора, Сјеверна Македонија, Молдавија, Србија и УНМИК/Косово)

²⁴ Европско удружење слободне трговине које уједињује тржишта Швајцарске, Норвешке, Исланда и Лихтенштајна
Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba

У табели је приказан и проценат повећања/смањења извоза. Извоз у Италију највише је опао, 34,9%, а с обзиром на рану појаву коронавируса те рано увођење мјера за спрјечавање ширења вируса у тој земљи, при чему је почетком текуће године дошло до значајнијег пада активности, односно до пада укупне робне размјене. Ограничавање спољнотрговинске размјене настављено током читавог првог полугодишта текуће године, проузроковало је значајан пад извоза који је БиХ забиљежила и са другим земљама.²⁵

У табели 3 приказано је учешће у увозу у БиХ према десет најзначајнијих спољнотрговинских партнера земље у првих шест мјесеци 2019. и 2020. године. Такође, приказан је проценат повећања/смањења увоза у првој половини текуће године, у односу на исти период претходне године.

Табела 3.

БХ УВОЗ (% учешћа)				
Р.Бр.	Земља	I-VI 2019	I-VI 2020	porast (%)
1	Њемачка	12.2	12.4	-17.0
2	Италија	11.6	11.6	-17.8
3	Србија	10.4	11.1	-12.3
4	Хрватска	10.1	9.0	-27.2
5	Кина	7.3	7.9	-12.0
6	Турска	4.8	5.1	-14.0
7	Словенија	4.6	4.9	-13.7
8	Аустрија	3.6	4.0	-10.1
9	Пољска	3.0	3.0	-16.4
10	Мађарска	2.8	2.7	-18.5
	остале земље	29.6	28.4	-21.2
	укупно	100.0	100.0	

Извор: Агенција за статистику БиХ, приказ ОМА

Из табеле се види да је најзначајнији партнер, односно земља из које је БиХ највише увозила у првих шест мјесеци 2020. године, Њемачка. Она је истовремено и најзначајнији увозни партнер БиХ из ЕУ. У истом периоду, од партнера из групе земаља чланица СЕФТА региона, БиХ је највише увозила из Србије, док је из групе азијских земаља у развоју највећи увоз у БиХ забиљежен из Кине.

У табели је приказан и проценат повећања/смањења увоза, приликом чега се види да је увоз из Хрватске највише опао, 27,2%. Исто као и на пад извоза, криза проузрокована раним увођењем мјера те рестрикцијама насталим појавом пандемије, утицала је на значајан пад увоза из Италије, 17,8%, као једног од најзначајнијих спољнотрговинских партнера БиХ. Такође, увоз из Мађарске, Њемачке, Кине и других најзначајнијих увозних партнера БиХ, у великом је паду.

²⁵ Поређење извоза у Турску у првих шест мјесеци текуће године са извозом у истом периоду претходне године, није релевантно због проблема проузрокованих застојем извоза у прошлој години, а као посљедица нератификације Споразума о слободној трговини.

1.3. Спољнотрговинска размјена БиХ према врсти производа за период I-VI 2020. године

У табели 4 приказано је учешће у извозу десет најзначајнијих група производа у првих шест мјесеци 2019. и 2020. године. Такође, табелом је представљен проценат повећања/смањења извоза одређене врсте робе.

Од приказаних десет најзначајнијих група производа, само једна група производа кодне ознаке 39 - Пластичне масе и производи од пластичних маса, остварила је позитиван извоз у односу на исти период прошле године. Извоз преосталих најзначајнијих група производа значајно је смањен.

У табели 5 приказано је учешће у увозу десет најзначајнијих група производа у првих шест мјесеци 2019. и 2020. године. Такође, представљен је проценат повећања/смањења увоза одређене врсте робе.

Од приказаних десет најзначајнијих група производа, само једна група производа кодне ознаке 30 - Фармацеутски производи, остварила је позитиван увоз у односу на исти период претходне године. Као код извоза, увоз преосталих најзначајнијих група производа, такође је значајно смањен.

Табела 4.

ИЗВОЗ (% учешћа)					
Р.бр.	код	Опис кодне ознаке	I-VI 2019	I-VI 2020	пораст (%)
1	94	Намјештај; опрема за кревете и сл. производи (матраци, јастуци и сл.); свјетилке и др. расвјетна тијела, која нису укључена на другом мјесту	9.0	8.9	-15.6
2	27	Минерална горива, минерална уља и производи њихове дестилације; битуменске материје; минерални воскови	8.4	8.1	-18.6
3	85	Електричне машине и опрема и њихови дијелови; апарати за снимање или репродукцију звука; телевизијски апарати за снимање или репродукцију звука и сл.	6.8	7.9	-1.9
4	84	Нуклеарни реактори, котлови, машине, апарати и механички уређаји; њихови дијелови	7.1	7.1	-14.7
5	73	Производи од жељеза и челика	6.6	6.9	-10.3
6	44	Дрво и производи од дрвета; дрвени угаљ	6.4	6.5	-12.8
7	64	Обућа, назувци и слични производи; дијелови тих производа	6.4	6.1	-19.0
8	28	Неоргански хемијски производи; органска и неорганска једињења племенитих метала, метала ријетких земљи, радиоактивних елемената и изотопа	5.6	5.3	-19.5
9	39	Пластичне масе и производи од пластичних маса	4.0	4.9	4.1
10	72	Жељезо и челик	5.2	4.1	-32.9
I		Укупно (1-10)	65.5	65.9	-14.5
II		Остали производи	34.5	34.1	-16.2
		УКУПНО (I + II)	100.0	100.0	

Извор: Агенција за статистику БиХ, приказ ОМА

Табела 5.

УВОЗ (% учешћа)					
Р.бр.	код	Опис кодне ознаке	I-VI 2019	I-VI 2020	пораст (%)
1	27	Минерална горива, минерална уља и производи њихове дестилације; битуменске материје; минерални воскови	15.2	10.0	-39.0
2	84	Нуклеарни реактори, котлови, машине, апарати и механички уређаји; њихови дијелови	8.6	7.2	-22.4
3	87	Возила, осим жељезничких или трамвајских возила и њихови дијелови и прибор	8.3	6.3	-30.4
4	85	Електричне машине и опрема и њихови дијелови; апарати за снимање или репродукцију звука; телевизијски апарати за снимање или репродукцију звука и сл.	6.2	5.8	-12.9
5	39	Пластичне масе и производи од пластичних маса	5.6	5.6	-8.0
6	30	Фармацеутски производи	3.3	3.9	7.8
7	72	Жељезо и челик	3.6	3.0	-20.7
8	73	Производи од жељеза и челика	2.8	2.5	-16.0
9	76	Алуминиј и производи од алуминија	2.6	2.1	-24.0
10	48	Папир и картон; производи од папирне масе, папира или од картона	1.9	1.9	-9.1
I		Укупно (1-10)	58.1	48.2	-22.9
II		Остали производи	41.9	51.8	14.7
		УКУПНО (I + II)	100.0	100.0	

Извор: Агенција за статистику БиХ, приказ ОМА

2. Закључак

У првих шест мјесеци текуће године земља се суочила са посљедицама проблема на глобалном нивоу, а под утицајем рецесије узроковане мјерама које су предузете у читавом свијету након појаве коронавируса. Тако је, спољнотрговинска размјена БиХ, односно увоз и извоз у првој половини текуће године у великом паду, при чему је забиљежен већи пад увоза од извоза роба и услуга из земље. Из података се може закључити да су мјере које су многе земље, као значајни спољнотрговински партнери БиХ, предузеле у борби против пандемије, знатно угрозиле укупну економску активност земље. Мјере као што су ограничавање и престанак рада пословних субјеката, затварање граница, поремећај у ланцима снабдијевања, резултовале су падом домаће и стране потражње, што је директно утицало на размјену роба и услуга. Поједини сектори који су више оријентисани ка домаћем тржишту нису директно погођени новонасталом ситуацијом.

Пандемија коронавируса у свијету као највећи узрок негативних кретања могла би додатно угрозити спољнотрговинску размјену како у БиХ и читавом свијету и у другој половини ове године. С обзиром да вирус не мирује, у другој половини текуће године могуће је очекивати поразне податаке о спољнотрговинској размјени. Међутим, након прољећног удара пандемије на привреду БиХ која је увозно оријентисана, земљи је неопходно "оживљавање" спољнотрговинске активности, посебно у пословању са земљама ЕУ као најзначајнијим спољнотрговинским партнерима.